

Bezpieczeństwo i funkcjonowanie sił zbrojnych w konstytucjach

BELGIA

Artykuł 114

Król nadaje odznaczenia wojskowe stosownie do obowiązujących w tym zakresie przepisów ustawowych.

Artykuł 182

Ustawa określa sposób tworzenia armii. Określa również sposób awansowania, a także prawa i obowiązki wojskowych.

Artykuł 183

Stan liczbowy armii ustalany jest corocznie. Ustawa, która go określa, obowiązuje tylko jeden rok, chyba że zostanie ponownie uchwalona.

Artykuł 184

Organizację i zakres działania zintegrowanych służb policji, zorganizowanych na dwóch poziomach, określa ustawa. Istotne elementy statusu prawnego członków personelu służbowego zintegrowanej policji ustrukturyzowanej na dwóch poziomach określa ustawa.

Artykuł 185

Przyjęcie obcych oddziałów zbrojnych na służbę państwa, zajęcie części terytorium lub przemarsz obcych wojsk może nastąpić tylko na podstawie ustawy.

Artykuł 186

Wojskowych można pozbawić stopni, odznaczeń i emerytur tylko w sposób określony ustawą.

BULGARIA

Artykuł 9

Działalność sił zbrojnych określa ustawa.

Artykuł 100

(1) Prezydent jest najwyższym zwierzchnikiem sił zbrojnych Republiki Bułgarii.

(2) Prezydent na wniosek Rady Ministrów mianuje i odwołuje naczelne dowództwo sił zbrojnych i dokonuje nominacji na najwyższe stopnie wojskowe.

(3) Prezydent przewodniczy Radzie Konsultacyjnej Bezpieczeństwa Narodowego, której status określa ustawa.

(4) Prezydent na wniosek Rady Ministrów i zgodnie z ustawą zarządza powszechną lub częściową mobilizację.

(5) Kiedy Zgromadzenie Narodowe nie obraduje, Prezydent ogłasza stan wojny w razie zbrojnej napaści na kraj lub konieczności natychmiastowego wypełnienia zobowiązań międzynarodowych, stan wojenny lub inny stan nadzwyczajny. W takich przypadkach niezwłocznie zwołuje się Zgromadzenie Narodowe, by wypowiedziało się w sprawie tej decyzji.

CHILE

Artykuł 63

Przedmiotem ustawy są wyłącznie materie: (...)

13) określające siły powietrzne, morskie i lądowe, które pozostają w stanie gotowości w okresie wojny i pokoju, oraz normy zezwalające na wkroczenie wojsk obcych na terytorium Republiki, a także opuszczenie terytorium przez wojska narodowe;

Artykuł 101

Siły Zbrojne podlegające Ministerstwu odpowiedzialnemu za Obronę Narodową składają się jedynie i wyłącznie z Wojsk Lądowych, Marynarki i Sił Powietrznych. Istnieją w celu obrony ojczyzny i mają zasadnicze znaczenie dla bezpieczeństwa narodowego. Siły Porządkowe i Bezpieczeństwa Publicznego składają się jedynie z Karabinierów i Biura Śledczego. Stanowią siłę publiczną i istnieją w celu zapewniania skuteczności prawa, zagwarantowania porządku publicznego i wewnętrznego bezpieczeństwa publicznego, w sposób określony we właściwych ustawach organicznych. Podlegają Ministerstwu odpowiedzialnemu za Bezpieczeństwo Publiczne. Siły Zbrojne i Karabinierzy, jako korpusy uzbrojone, z istoty wykonują rozkazy i nie debatuje. Siły podległe Ministerstwu odpowiedzialnym za Obronę Narodową i Bezpieczeństwo Publiczne są ponadto zawodowe, zhierarchizowane i poddane dyscyplinie.

(...)

Artykuł 104

Naczelnicy dowódcy Wojsk Lądowych, Marynarki i Sił Powietrznych oraz generał dowódca Karabinierów są powoływani przez Prezydenta Republiki spośród pięciu najstarszych stażem generałów, którzy spełniają warunki, wymagane przez odpowiednie statuty instytucjonalne dla tych stanowisk; sprawują swoje funkcje przez cztery lata, nie mogą zostać powołani na kolejną kadencję i mają gwarancje nieusuwalności z urzędu. Prezydent Republiki, dekretem zawierającym uzasadnienie, po uprzednim poinformowaniu Izby Deputowanych i Senatu może, przed upływem ich kadencji, przenieść w stan spoczynku naczelników dowódców Wojsk Lądowych, Marynarki i Sił Powietrznych lub generała dowódcę Karabinierów.

Artykuł 105

Nominacje, awanse i przenoszenie w stan spoczynku oficerów Sił Zbrojnych i Karabinierów dokonywane są w drodze dekretu prezydenckiego, zgodnie z właściwą konstytucyjną ustawą organiczną, która określa odpowiednie przepisy podstawowe, a także podstawowe przepisy związane z karierą zawodową, wcieleniem do służby, zabezpieczeniem społecznym, stażem, dowództwem i budżetem Sił Zbrojnych i Karabinierów. Wstąpienie do służby, nominacje, awanse i przenoszenie w stan spoczynku z Biura Śledczego następują zgodnie z właściwą ustawą organiczną.

Artykuł 106

Ustanawia się Radę Bezpieczeństwa Narodowego, której zadaniem jest doradzanie Prezydentowi Republiki w materiałach związanych z bezpieczeństwem narodowym i wykonywanie innych funkcji powierzonych w niniejszej Konstytucji. Przewodniczy jej głowa państwa, a w skład Rady wchodzi przewodniczący Senatu, Izby Deputowanych i Sądu Najwyższego, naczelnicy dowódcy Sił Zbrojnych, generał dowódca Karabinierów i Kontroler Generalny Republiki. W przypadkach określonych przez Prezydenta Republiki na posiedzeniach Rady mogą być obecni ministrowie odpowiedzialni za sprawy wewnętrzne, obronę narodową, bezpieczeństwo publiczne, sprawy zagraniczne oraz gospodarkę i finanse kraju.

Artykuł 107

Rada Bezpieczeństwa Narodowego zbiera się, gdy zwołuje ją Prezydent Republiki. Dla odbycia posiedzenia wymagane jest kworum bezwzględnej większości jej członków. Rada nie podejmuje decyzji z wyjątkiem przypadku uchwalenia regulaminu, o którym mowa w ostatnim ustępie niniejszego przepisu. Podczas posiedzeń każdy z jej członków może wyrazić swoją opinię dotyczącą jakiegoś faktu, aktu lub sprawy, które mają związek z podstawami ustroju lub z bezpieczeństwem narodowym. Akty Rady są jawne, chyba że większość jej członków zadecyduje inaczej. Regulamin uchwalony przez samą Radę zawiera pozostałe postanowienia dotyczące jej organizacji, funkcjonowania i jawności obrad.

CHORWACJA

Artykuł 47

Obowiązek służby wojskowej oraz obrona Republiki Chorwacji są powinnością wszystkich zdolnych do tego obywateli. Dopuszcza się argumenty sumienia wobec tych osób, które z powodów swoich zasad religijnych albo moralnych nie są gotowe do spełnienia obowiązku wojskowego w Siłach Zbrojnych. Osoby takie są obowiązane spełnić inne powinności określone ustawą.

Artykuł 99

Prezydent Republiki jest naczelnym dowódcą Sił Zbrojnych Republiki Chorwacji.

Prezydent Republiki mianuje i odwołuje dowódców wojskowych, zgodnie z ustawą.

Prezydent Republiki wypowiada wojnę i zawiera pokój na podstawie uchwały Chorwackiego Saboru.

W razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości, integralności i bytu państwa Prezydent Republiki może, za kontrasygnatą premiera, zarządzić użycie Sił Zbrojnych, mimo iż nie został wprowadzony stan wojny.

Artykuł 100

W czasie stanu wojny Prezydent Republiki może wydawać dekryty z mocą ustawy na podstawie i w ramach kompetencji otrzymanych od Chorwackiego Saboru. Jeśli Chorwacki Sabor nie obraduje, Prezydent Republiki jest upoważniony do regulowania dekretami z mocą ustawy wszystkich kwestii, jakich wymaga stan wojny. W razie bezpośredniego zagrożenia niepodległości, integralności i bytu państwa albo gdy organy władzy państwowej nie są w stanie normalnie wykonywać swoich konstytucyjnych obowiązków, Prezydent Republiki może, na wniosek premiera i za jego kontrasygnatą, wydawać dekryty z mocą ustawy.

Prezydent Republiki przedkłada dekryty z mocą ustawy do zatwierdzenia Chorwackiemu Saborowi, gdy tylko staje się możliwe odbycie jego posiedzenia.

Jeśli Prezydent Republiki nie przedłoży dekretu do zatwierdzenia Chorwackiemu Saborowi zgodnie z ust. 3 niniejszego artykułu lub jeśli Chorwacki Sabor go nie zatwierdzi, dekret z mocą ustawy traci moc. W sytuacjach, o których mowa w ust. 1 i 2 niniejszego artykułu, Prezydent Republiki ma prawo zwołać posiedzenie Rządu i przewodniczyć takiemu posiedzeniu.

Artykuł 101

Prezydent Republiki może zwrócić się do Rządu o zwołanie posiedzenia w celu rozpatrzenia określonych spraw.

Prezydent Republiki może być obecny na posiedzeniu Rządu i brać udział w obradach.

Artykuł 102

Prezydent Republiki i Rząd Republiki Chorwacji, zgodnie z Konstytucją i ustawami, współpracują w nadawaniu kierunku pracy służb bezpieczeństwa.

Mianowanie szefów służb bezpieczeństwa, po uprzednim zasięgnięciu opinii właściwej komisji Chorwackiego Saboru, kontrasygnują Prezydent Republiki i Premier Republiki Chorwacji.

CPRR

Artykuł 129

1. Armia Republiki liczy dwa tysiące ludzi, z których sześćdziesiąt procent stanowią Grecy i czterdzieści procent Turcy.

2. Obowiązkowa służba wojskowa może być wprowadzona tylko na podstawie wspólnej zgody Prezydenta i Wiceprezydenta Republiki.

Artykuł 130

1. Siły bezpieczeństwa Republiki składają się z policji i żandarmerii w sile dwóch tysięcy ludzi. Liczebność sił bezpieczeństwa może być zmniejszona lub powiększona za wspólną zgodą Prezydenta i Wiceprezydenta Republiki.

2. Siły bezpieczeństwa składają się w siedemdziesięciu procentach z Greków i w trzydziestu procentach z Turków z zastrzeżeniem, że w okresie początkowym i w celu niezwalniania tych Turków, którzy służyli w policji 11 lutego 1959 roku, wyjąwszy tych służących w policji pomocniczej, odsetek Turków może być utrzymany do maksimum czterdziestu procent i w konsekwencji, odsetek Greków może być zmniejszony do sześćdziesięciu procent.

Artykuł 131

1. Dowódcy i zastępcy dowódców wojska, policji i żandarmerii Republiki są mianowani wspólnie przez Prezydenta i Wiceprezydenta Republiki,

2. Jednym z dowódców wojska, policji i żandarmerii jest Turek, a ilekroć dowódca wojska, policji i żandarmerii należy do jednej społeczności, jego zastępca powinien należeć do drugiej społeczności.

Artykuł 132

Siły stacjonujące w częściach terytorium Republiki, gdzie mieszkańcy w blisko stu procentach są członkami jednej społeczności, rekrutują się z tej społeczności.

CZECHY

Artykuł 43

(1) Parlament podejmuje decyzję o wprowadzeniu stanu wojennego w razie napaści na Republikę Czeską

lub konieczności wypełniania zobowiązań o wspólnej obronie przeciw napaści, wynikającej z umów międzynarodowych.

(2) Parlament podejmuje decyzję o udziale Republiki Czeskiej w systemach obronnych organizacji międzynarodowej, której Republika Czeska jest członkiem.

(3) Parlament wyraża zgodę

a) na wysłanie sił zbrojnych Republiki Czeskiej poza terytorium Republiki Czeskiej,

b) na pobyt sił zbrojnych innych państw na terytorium Republiki Czeskiej, jeśli takie rozstrzygnięcia nie są zastrzeżone dla rządu.

(4) Rząd podejmuje decyzje o wysłaniu sił zbrojnych Republiki Czeskiej poza terytorium Republiki Czeskiej oraz o pobycie sił zbrojnych innych państw na terytorium Republiki Czeskiej na okres nie dłuższy niż 60 dni, gdy chodzi o

a) wypełnienie zobowiązań wynikających z umów międzynarodowych o wspólnej obronie przeciw napaści,

b) udział w operacjach pokojowych na podstawie decyzji organizacji międzynarodowej, której Republika Czeska jest członkiem, i za zgodą państwa przyjmującego,

c) udział w działaniach ratunkowych w przypadku katastrof żywiołowych, awarii technicznych lub ekologicznych.

(5) Rząd decyduje ponadto

a) o przejeździe sił zbrojnych innych państw przez terytorium Republiki Czeskiej lub o ich przelocie nad terytorium Republiki Czeskiej,

b) o udziale sił zbrojnych Republiki Czeskiej w ćwiczeniach wojskowych poza terytorium Republiki Czeskiej oraz o udziale sił zbrojnych innych państw w ćwiczeniach wojskowych na terytorium Republiki Czeskiej.

(6) O decyzjach podjętych na podstawie ust. 4 i 5 rząd niezwłocznie informuje obie izby Parlamentu. Parlament może decyzje rządu uchylić; dla uchylecia decyzji rządu wystarczy uchwała o niewyrażeniu zgody jednej z izb, podjęta większością wszystkich członków izby.

ESTONIA

§ 124

Obywatele Estonii obowiązani są brać udział w obronie państwa na podstawie i w trybie określonym w ustawie.

Osoby, które z powodów religijnych lub przekonań moralnych odmawiają służby w Siłach Obrony, obowiązane są odbyć służbę zastępczą w trybie przewidzianym w ustawie.

Jeżeli ustawa, z powodu specyfiki służby, nie stanowi inaczej, to osoby odbywające służbę w Siłach Obrony i służbę zastępczą korzystają ze wszystkich konstytucyjnych praw i wolności określonych w § 8 ust. 3 i 4, § 11–18, § 20 ust. 3, § 21–28, 32, 33, 36–43, § 44 ust. 1 i 2 oraz § 49–51.

Sytuację prawną osób odbywających służbę w Siłach Obrony i służbę zastępczą określa ustawa.

§ 125

Osoby odbywające zasadniczą służbę wojskową nie mogą pełnić żadnej państwowej funkcji z wyboru bądź mianowania ani uczestniczyć w działalności jakiegokolwiek partii politycznej.

§ 126

Organizację obrony państwa określa ustawa o obronie państwa w czasie pokoju i ustawa o obronie państwa w czasie wojny. Podstawy organizacyjne Sił Obrony i organizację obrony państwa określa ustawa.

§ 127

Najwyższym zwierzchnikiem obrony państwa jest Prezydent Republiki. Rada Obrony Państwa przy Prezydencie Republiki jest organem doradczym, a jej skład i zadania określa ustawa.

§ 128

Riigikogu wprowadza, na wniosek Prezydenta Republiki, stan wojenny, mobilizację i demobilizację oraz podejmuje decyzje o wykorzystaniu Sił Obrony do wypełnienia międzynarodowych zobowiązań Państwa Estońskiego. W wypadku agresji skierowanej przeciwko Republice Estońskiej Prezydent Republiki, nie czekając na uchwałę Riigikogu, wprowadza stan wojenny i mobilizację.

§ 129

W wypadku zaistnienia niebezpieczeństwa zagrażającego konstytucyjnemu ustrojowi Estonii, Riigikogu może, na wniosek Prezydenta Republiki lub Rządu Republiki, większością głosów swoich członków wprowadzić stan wyjątkowy w całym państwie na okres do trzech miesięcy.

Skutki prawne wprowadzenia stanu wyjątkowego określa ustawa.

FINLANDIA

§ 127

Obowiązek obrony kraju

Każdy obywatel finlandzki ma obowiązek uczestniczyć lub pomagać w obronie kraju w sposób określony w ustawie. Przepisy o prawie do zwolnienia ze względów sumienia od uczestniczenia w wojskowej obronie kraju określa ustawa.

§ 128

Głównodowodzący Sił Zbrojnych

Prezydent Republiki jest Głównodowodzącym Sił Zbrojnych. Na wniosek Rady Państwa prezydent może przekazać ten obowiązek innemu obywatelowi finlandzkiemu. Prezydent mianuje oficerów Sił Zbrojnych.

§ 129

Mobilizacja

Prezydent Republiki na wniosek Rady Państwa decyduje o mobilizacji Sił Zbrojnych. Jeżeli Eduskunta nie obraduje na sesji, zostaje niezwłocznie zwołany.

GRECJA

Artykuł 45

Prezydent Republiki jest zwierzchnikiem sił zbrojnych kraju, a dowództwo nad nimi sprawuje rząd, na zasadach określonych w ustawie. Prezydent nadaje także stopnie wojskowe osobom służącym w siłach zbrojnych, na zasadach określonych w ustawie.

GRUZJA

Artykuł 98

1. Wojna obronna jest suwerennym prawem Gruzji.
2. W celu obrony niepodległości, suwerenności i integralności terytorialnej kraju, a także w celu wypełnienia zobowiązań międzynarodowych Gruzja posiada Siły Zbrojne.
3. Strukturę i skład Sił Zbrojnych określa ustawa. Strukturę Sił Zbrojnych zatwierdza Prezydent Gruzji, zaś liczbę – Parlament większością głosów ogólnej liczby jego członków, na wniosek Rady Bezpieczeństwa Narodowego.

Artykuł 99

1. W celu utworzenia struktury organizacyjnej wojska i obrony kraju tworzy się Radę Bezpieczeństwa Narodowego z Prezydentem Gruzji na czele.
2. Skład, kompetencje oraz tryb działania Rady Bezpieczeństwa Narodowego określa ustawa organiczna.

Artykuł 100

1. Decyzję w sprawie użycia Sił Zbrojnych podejmuje Prezydent Gruzji i w ciągu 48 godzin przedkłada ją Parlamentowi do zatwierdzenia. Niedopuszczalne jest użycie Sił Zbrojnych w celu wypełnienia międzynarodowych zobowiązań bez zgody Parlamentu.
2. W celu obrony państwa, w przypadkach nadzwyczajnych oraz przypadkach przewidzianych w ustawie, Prezydent Gruzji podejmuje decyzję o wprowadzeniu na terytorium państwa, użyciu i przemieszczeniu sił zbrojnych innego państwa. Decyzja zostaje niezwłocznie przedłożona Parlamentowi do zatwierdzenia i nabiera mocy po uzyskaniu zgody Parlamentu.

Artykuł 101

1. Obrona Gruzji jest obowiązkiem każdego jej obywatela.
2. Obrona kraju i służba wojskowa jest obowiązkiem wszystkich zdolnych do tego obywateli Gruzji. Sposób wykonania obowiązku służby wojskowej określa ustawa.

HISZPANIA

Artykuł 8

1. Siły zbrojne, złożone z wojsk lądowych, marynarki i wojsk lotniczych, mają za zadanie zapewnienie suwerenności i niezawisłości Hiszpanii, obronę jej integralności terytorialnej i porządku konstytucyjnego.

2. Ustawa organiczna określi podstawy organizacji sił zbrojnych, zgodnie z zasadami niniejszej Konstytucji.

Artykuł 97

Rząd kieruje polityką wewnętrzną i zewnętrzną, administracją cywilną i wojskową oraz obroną państwa. Sprawuje funkcję wykonawczą i władzę reglamentacyjną, zgodnie z konstytucją i ustawami.

IRLANDIA

Artykuł 15

1. 1° Parlament Narodowy nosi nazwę, jest znany i określany w niniejszej Konstytucji jako Oireachtas.

(...)

6. 1° Wyłącznie Oireachtas może tworzyć i utrzymywać formacje wojskowe albo siły zbrojne.

2° Żadne formacje wojskowe albo siły zbrojne, poza utworzonymi i utrzymywanymi przez Oireachtas, nie mogą być w żadnym celu tworzone ani utrzymywane.

IZRAEL

Artykuł 1

Obrona

Obronne Siły Zbrojne Izraela są siłami zbrojnymi państwa.

Artykuł 2

Podległość władzy cywilnej

(a) Siły Zbrojne podlegają władzy Rządu.

(b) Ministrem odpowiedzialnym z ramienia Rządu za Siły Zbrojne jest Minister Obrony.

Artykuł 3

Szef Sztabu Generalnego

(a) Najwyższy szczebel dowodzenia w siłach zbrojnych stanowi Szef Sztabu Generalnego.

(b) Szef Sztabu Generalnego podlega władzy Rządu i jest podporządkowany Ministrowi Obrony.

(c) Szef Sztabu Generalnego jest mianowany przez Rząd na wniosek Ministra Obrony.

Artykuł 4

Obowiązek służby i pobór

Obowiązek służby w Siłach Zbrojnych oraz pobór do Sił Zbrojnych są normowane w ustawie lub na podstawie ustawy.

Artykuł 5

Zarządzenia i rozkazy w Siłach Zbrojnych

Prawo wydawania zarządzeń i rozkazów w Siłach Zbrojnych jest normowane w ustawie lub na podstawie ustawy.

Artykuł 6

Inne siły zbrojne

Siły zbrojne inne niż Obronne Siły Zbrojne Izraela mogą być ustanawiane i utrzymywane wyłącznie na podstawie ustawy.

LITWA

Artykuł 139

Obrona Państwa Litewskiego przed obcym atakiem zbrojnym stanowi prawo i obowiązek każdego obywatela Republiki Litewskiej. Obywatele Republiki Litewskiej obowiązani są do

odbywania służby wojskowej lub zastępczej służby wojskowej w trybie przewidzianym przez ustawę. Organizację obrony kraju określają ustawy.

Artykuł 140

Najważniejsze kwestie obrony kraju omawia i koordynuje Rada Obrony Państwa, w której skład wchodzi: Prezydent Republiki, Prezes Rady Ministrów, Przewodniczący Seimasu, minister obrony kraju i dowódca wojska.

Radą Obrony Państwa kieruje Prezydent Republiki. Tryb jej utworzenia i działalność oraz kompetencje określa ustawa.

Prezydent Republiki jest naczelnym zwierzchnikiem sił zbrojnych państwa.

Za zarządzanie i kierowanie siłami zbrojnymi państwa ponoszą odpowiedzialność przed Seimasek: Rząd, minister obrony kraju oraz dowódca wojska. Ministrem obrony kraju nie może być wojskowy w służbie czynnej.

LUKSEMBURG

Artykuł 37

Wielki Książę dowodzi siłami zbrojnymi; wypowiada wojnę i ogłasza zakończenie wojny po uzyskaniu upoważnienia w drodze uchwały Izby podjętej w trybie określonym w art. 114 ust. 2 Konstytucji.

Artykuł 96

Wszystko, co dotyczy formacji wojskowych, jest uregulowane w ustawie.

Artykuł 97

Organizacja i uprawnienia sił porządkowych są przedmiotem ustawy.

Artykuł 98

Możliwe jest utworzenie gwardii cywilnej, której organizację określa ustawa.

MAROKO

Artykuł 53

Król jest Najwyższym Zwierzchnikiem Królewskich Sił Zbrojnych.

Dokonuje nominacji na stopnie wojskowe i może to prawo delegować.

Artykuł 54

Tworzy się Wysoką Radę Bezpieczeństwa, jako organ konsultacyjny w sprawach strategii w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego kraju oraz zarządzania w sytuacjach kryzysowych.

Rada czuwa również nad instytucjonalizacją norm zarządzania kryzysowego. Król przewodniczy Radzie i może przekazać Szefowi Rządu kierowanie posiedzeniem Rady zgodnie z przyjętym na dany dzień porządkiem obrad.

W skład Wysokiej Rady Bezpieczeństwa wchodzi, oprócz Szefa Rządu, Przewodniczący Izby Reprezentantów, Przewodniczący Izby Radców, Prezes-przedstawiciel Wysokiej Rady Władzy Sądowniczej, minister właściwy do spraw wewnętrznych, minister spraw zagranicznych, minister sprawiedliwości i administracji, minister obrony narodowej, jak również kierownicy organów administracji właściwych w sprawach bezpieczeństwa, wyżsi oficerowie Królewskich Sił Zbrojnych, jak również wszystkie inne osoby, których obecność jest wskazana w pracach Rady.

Organizację i zasady działania Rady określa regulamin wewnętrzny.

MOŁDAWIA

Artykuł 57

Obrona Ojczyzny

(1) Obrona Ojczyzny jest prawem i najświętszym obowiązkiem każdego obywatela.

(2) Służba wojskowa jest pełniona w ramach sił zbrojnych przeznaczonych do obrony narodowej, obrony granic i zachowania porządku publicznego, na warunkach określonych w ustawie.

Artykuł 88

Inne uprawnienia

Prezydentowi Republiki Mołdawii przysługują ponadto następujące uprawnienia:

- a) nadawanie odznaczeń i tytułów honorowych;
- b) nadawanie najwyższych stopni wojskowych przewidzianych w ustawie; (...)

PORTUGALIA

Artykuł 275

(Siły Zbrojne)

1. Do zadań Sił Zbrojnych należy wojskowa obrona Republiki.
2. Siły Zbrojne składają się wyłącznie z obywateli portugalskich; ich organizacja jest jednolita na całym terytorium państwowym.
3. Siły Zbrojne podlegają właściwym organom suwerenności, na zasadach określonych w Konstytucji i w ustawie.
4. Siły Zbrojne służą ludowi portugalskiemu, są całkowicie bezpartyjne, a ich jednostki nie mogą wykorzystywać swojej broni, swoich pozycji lub swoich funkcji do jakiegokolwiek interwencji politycznej.
5. Do zadań Sił Zbrojnych należy wywiązywanie się z międzynarodowych zobowiązań Państwa Portugalskiego w zakresie działań wojskowych i udział w misjach humanitarnych i pokojowych podejmowanych przez organizacje międzynarodowe, których Portugalia jest członkiem, na zasadach określonych w ustawie.
6. Siłom Zbrojnym można powierzać, na zasadach określonych w ustawie, obowiązek współpracy w misjach obrony cywilnej, w realizacji zadań związanych z zaspokajaniem podstawowych potrzeb i poprawą jakości życia ludności oraz w działaniach kooperacyjnych techniczno-wojskowych w zakresie polityki narodowej dotyczącej kooperacji.
7. Ustawy o stanie wojennym i stanie wyjątkowym określają warunki użycia Sił Zbrojnych w takich przypadkach.

Artykuł 276

(Obrona Ojczyzny, służba wojskowa i służba cywilna)

1. Obrona Ojczyzny jest podstawowym prawem i podstawowym obowiązkiem wszystkich Portugalczyków.
2. Ustawa reguluje służbę wojskową, określa jej formy, jej obowiązkowy lub ochotniczy charakter, czas jej trwania i zakres obowiązków w odbywanej służbie.
3. Obywatele podlegający, zgodnie z ustawą, obowiązkowi odbycia służby wojskowej i uznani za niezdolnych do służby wojskowej z bronią w ręku, odbywają służbę wojskową bez broni lub służbę cywilną odpowiednią do swojej sytuacji.

4. Osoby podlegające, zgodnie z ustawą, obowiązkowi służby wojskowej, którym przekonania nie pozwalają na jej odbycie, odbywają służbę cywilną o czasie trwania i stopniu trudności podobnym do służby wojskowej z bronią w ręku.

5. Służba cywilna może zostać ustanowiona jako alternatywa lub uzupełnienie służby wojskowej i może zostać uznana przez ustawę za obowiązkową dla obywateli niepodlegających obowiązkom wojskowym.

6. Żaden obywatel nie może zachować lub otrzymać zatrudnienia na stanowisku państwowym lub stanowiska w innym podmiocie publicznym, jeżeli uchyli się od wypełnienia obowiązku służby wojskowej lub obowiązkowej służby cywilnej.

7. Żaden obywatel nie może być dyskryminowany przy przyznawaniu stanowisk, realizacji świadczeń socjalnych lub w stałym zatrudnieniu z powodu odbywania służby wojskowej lub obowiązkowej służby cywilnej.

SŁOWENIA

Artykuł 123

(obowiązek współdziałania w obronie państwa)

Obrona państwa jest, w granicach i w sposób określony ustawą, obowiązkiem każdego obywatela. Obywatele, którzy z powodu swoich przekonań religijnych, filozoficznych lub humanitarnych nie są gotowi do pełnienia służby wojskowej, są zobowiązani do współdziałania w obronie państwa w inny sposób.

Artykuł 124

(obrona państwa)

Rodzaj, zasięg i organizację obrony nienaruszalności i całości terytorium państwowego określa ustawa uchwalona przez Zgromadzenie Państwowe większością dwu trzecich głosów obecnych posłów. Zgromadzenie Państwowe nadzoruje użycie sił obronnych.

Bezpieczeństwo państwa wynika przede wszystkim z pokojowej polityki oraz etyki pokoju i niestosowania przemocy.

SŁOWACJA

Artykuł 25

1. Obrona Republiki Słowackiej jest obowiązkiem i sprawą honoru obywateli. Ustawa określa treść obowiązku obrony.

2. Nikogo nie można zmuszać do odbywania służby wojskowej, jeżeli jest to sprzeczne z jego przekonaniami albo wyznaniem religijnym. Szczegóły określa ustawa.

Artykuł 119

Rząd decyduje kolegialnie: (...)

n) o projekcie ogłoszenia stanu wojennego, projekcie zarządzenia o mobilizacji sił zbrojnych, projekcie ogłoszenia stanu wyjątkowego i projekcie o ich zakończeniu, o ogłoszeniu i zakończeniu stanu klęski,

o) o wysłaniu sił zbrojnych poza terytorium Republiki Słowackiej w celu pomocy humanitarnej, ćwiczeń wojskowych lub pokojowych misji obserwacyjnych, o zgodzie na obecność obcych sił zbrojnych na terytorium Republiki Słowackiej w celu pomocy humanitarnej, ćwiczeń wojskowych albo pokojowych misji obserwacyjnych, o zgodzie na przejście zagranicznych sił zbrojnych przez terytorium Republiki Słowackiej,

p) o wysłaniu sił zbrojnych poza terytorium Republiki Słowackiej dla wypełnienia wiążących umów międzynarodowych o wspólnej obronie przed napadem, i to najdłużej na okres 60 dni; rozstrzygnięcie to rząd bezzwłocznie przedstawia Radzie Narodowej Republiki Słowackiej, (...)

SZWECJA

§ 3

Rząd rozpatruje sprawy i podejmuje decyzje na posiedzeniach.

Sprawy wykonania ustaw i innych aktów Rządu odnoszące się do sił zbrojnych, mogą być rozstrzygane, przez osobę kierującą właściwym ministerstwem, pod nadzorem premiera i w zakresie ustawowo określonym.

§ 13

Rząd ma prawo dysponować siłami zbrojnymi Królestwa, zgodnie z prawem międzynarodowym, w celu przeciwstawienia się zbrojnej napaści na Królestwo lub zapobieżenia naruszenia terytorium Królestwa. Rząd może zlecić siłom zbrojnym użycie siły zgodni z prawem międzynarodowym, aby zapobiec naruszeniu terytorium Królestwa w czasie pokoju lub w czasie wojny przez obce państwa.

§ 14

Rząd nie może ogłosić wojny bez zgody Riksdagu, chyba że doszło do zbrojnej napaści na Królestwo.

Rozejm

§ 15

Rząd może zawrzeć porozumienie w sprawie zawieszenia broni bez zgody Riksdagu i bez zasięgnięcia opinii Doradczej Rady Spraw Zagranicznych w przypadku, gdy zwłoka pociągnęłaby za sobą niebezpieczeństwo dla Królestwa.

§ 16

Rząd może wysłać szwedzkie siły zbrojne za granicę lub w inny sposób nimi dysponować, w celu wypełnienia zobowiązania międzynarodowego, które zostało zatwierdzone przez Riksdag. Szwedzkie siły zbrojne mogą zostać wysłane do innych krajów lub w inny sposób rozdysponowane, jeżeli:

1. dana sytuacja została przewidziana przez ustawę,

lub

2. wyraził na to zgodę Riksdag.

TURCJA

Artykuł 117

Zwierzchnictwo Sił Zbrojnych jest nierozzerwalnie związane z wartościami duchowymi Wielkiego Tureckiego Zgromadzenia Narodowego i jest reprezentowane przez Prezydenta Republiki.

Prezydent Republiki ponosi odpowiedzialność przed Wielkim Tureckim Zgromadzeniem Narodowym za zapewnienie bezpieczeństwa narodowego oraz przygotowanie Sił Zbrojnych do obrony kraju.

Powoływany przez Prezydenta Republiki Szef Sztabu Generalnego jest dowódcą Sił Zbrojnych i w razie wojny pełni obowiązki Naczelnego Wodza w imieniu Prezydenta Republiki.

Artykuł 118

Rada Bezpieczeństwa Narodowego składa się z: wiceprezydentów, ministrów: Sprawiedliwości, Obrony Narodowej, Spraw Wewnętrznych i Spraw Zagranicznych, Szefa

Sztabu Generalnego, Dowódców Sił Lądowych, Morskich i Powietrznych i działa pod przewodnictwem Prezydenta.

W zależności od rozpatrywanych spraw na posiedzenia Rady, dla przedstawienia stanowisk, wzywani są odpowiedni ministrowie i inne osoby.

Rada Bezpieczeństwa Narodowego przedstawia Prezydentowi Republiki swoje opinie odnośnie zapewnienia niezbędnych warunków dla formułowania, ustalenia oraz wykonywania polityki Państwa w zakresie bezpieczeństwa narodowego. Prezydent Republiki poddaje ocenie uchwały Rady Bezpieczeństwa Narodowego dotyczących środków uznanych przez nią za konieczne dla zachowania istnienia i niepodległości Państwa, integralności i niepodzielności państwa z jego terytorium i narodem, oraz pokoju i bezpieczeństwa społecznego.

Porządek obrad Rady Bezpieczeństwa Narodowego jest ustalany przez Prezydenta Republiki, który bierze pod uwagę wnioski wiceprezydentów i Szefa Sztabu Generalnego.

W przypadku nieobecności Prezydenta Republiki, Rada Bezpieczeństwa Narodowego zbiera się pod przewodnictwem wiceprezydentów.

Zasady organizacji oraz zakres obowiązków Sekretariatu Generalnego Rady Bezpieczeństwa Narodowego określa ustawa dekret Prezydenta Republiki.

Artykuł 119

Prezydent Republiki może ogłosić na części albo na całym terytorium państwa stan nadzwyczajny na okres nie dłuższy niż sześć miesięcy, w przypadku wojny, zaistnienia sytuacji wymuszających wojnę, mobilizacji, powstania, powstawania i rozprzestrzenienia się silnych buntów, w trakcie których stosowana jest przemoc, skierowanych przeciwko ojczyźnie i Prezydentowi Republiki, rozprzestrzeniania się zewnętrznych lub wewnętrznych aktów przemocy, które zagrażają nierozzerwalnej jedności państwa z jego terytorium i narodem, pojawienia się powszechnych aktów przemocy mających na celu obalenie podstawowych praw i wolności ustanowionych mocą Konstytucji, szerzenia się aktów przemocy lub poważnych zakłóceń porządku publicznego, klęski żywiołowej, epidemii niebezpiecznych chorób lub głębokiego kryzysu ekonomicznego.

W przypadku wprowadzenia stanu nadzwyczajnego, zarządzenie o jego wprowadzeniu zostaje w tym samym dniu opublikowane w Dzienniku Urzędowym oraz przedłożone do zatwierdzenia Wielkiemu Tureckiemu Zgromadzeniu Narodowemu.

Jeżeli Wielkie Tureckie Zgromadzenie Narodowe nie obraduje, zostaje niezwłocznie zwołane; gdy Zgromadzenie uzna to za konieczne, może skrócić, wydłużyć albo znieść stan nadzwyczajny.

Na wniosek Prezydenta Republiki Wielkie Tureckie Zgromadzenie Narodowe za każdym razem może przedłużać okres obowiązywania stanu nadzwyczajnego o okres nie dłuższy niż cztery miesiące. W czasie wojny ograniczenie obowiązywania stanu wyjątkowego do czterech miesięcy nie ma zastosowania.

Obowiązki finansowe, rzeczowe i pracownicze, które w przypadku zarządzenia stanu nadzwyczajnego mogą być nakładane na obywateli, tryb w jakim podstawowe prawa i wolności, zgodnie z zasadami określonymi w art. 15, zostają tymczasowo ograniczone lub zawieszane, przepisy, które należy stosować oraz sposoby prowadzenia działań określa ustawa.

W czasie trwania stanu nadzwyczajnego, w zakresie w jakim wymaga tego stan nadzwyczajny, Prezydent Republiki może wydawać dekrety Prezydenta Republiki, które nie podlegają ograniczeniom określonym w art. 104, w zdaniu drugim ustępu siedemnastego. Dekrety Prezydenta Republiki mają moc ustawy i ogłaszane są w Dzienniku Urzędowym, i w tym samym dniu zostają przedłożone Wielkiemu Tureckiemu Zgromadzeniu Narodowemu do zatwierdzenia.

Z wyjątkiem sytuacji gdy z powodu wojny lub siły wyższej Wielkie Tureckie Zgromadzenie Narodowe nie zbierze się; dekrety Prezydenta Republiki wydane w czasie stanu nadzwyczajnego są rozpatrywane i zatwierdzone przez Wielkie Tureckie Zgromadzenie Narodowe w ciągu trzech miesięcy. Po upływie tego okresu, niezatwierdzone Dekrety Prezydenta Republiki przestają obowiązywać z mocy prawa.

WĘGRY

Artykuł XXXI

1. Każdy obywatel węgierski jest zobowiązany do obrony ojczyzny.
2. Węgry utrzymują system ochotniczej, rezerwowej obrony narodowej.
3. Podczas stanu wyjątkowego lub wówczas, gdy postanowi o tym Zgromadzenie Krajowe, pełnoletni mężczyzna, posiadający obywatelstwo węgierskie i zamieszkały na Węgrzech winien pełnić służbę wojskową. Jeśli obowiązek służby wojskowej nie daje się pogodzić z przekonaniem wynikającym z sumienia, zastępuje się ją służbą niewymagającą używania broni. Formy pełnienia służby wojskowej i odnoszące się do niej przepisy szczegółowe określa ustawa organiczna.
4. Na okres stanu wyjątkowego, pełnoletni obywatele węgierscy zamieszkali na Węgrzech mogą zostać zobowiązani – zgodnie z przepisami ustawy organicznej – do pracy na rzecz obrony narodowej.

5. W celu wykonania zadań na rzecz obrony narodowej oraz obrony przed skutkami katastrof żywiołowych, pełnoletni obywatele węgierscy zamieszkali na Węgrzech mogą zostać zobowiązani – zgodnie z przepisami ustawy organicznej – do obrony cywilnej.

6. W celu wykonania zadań na rzecz obrony narodowej i obrony przed skutkami katastrof, każdy – zgodnie z przepisami ustawy organicznej – może być zobowiązany do świadczeń materialnych i finansowych.

Artykuł 45

1. Siłę zbrojną Węgier stanowi Wojsko Węgierskie. Podstawowym zadaniem Wojska Węgierskiego jest obrona niepodległości Węgier, ich integralności terytorialnej i granic, wypełnianie obowiązków wspólnych działań wojskowych i działań mających na celu utrzymanie pokoju wynikających z umów międzynarodowych, a także wykonywanie zgodnej z zasadami prawa międzynarodowego działalności humanitarnej.

2. Uprawnionymi do kierowania Wojskiem Węgierskim w ramach określonych w Ustawie Zasadniczej i ustawie organicznej, o ile traktat międzynarodowy nie stanowi inaczej, są wyłącznie: Zgromadzenie Krajowe, Prezydent Republiki, Rada Obrony Narodowej, Rząd, a także minister dysponujący stosownym zakresem obowiązków i kompetencji. Funkcjonowaniem Wojska Węgierskiego kieruje Rząd.

3. Wojsko Węgierskie uczestniczy w działaniach mających na celu zapobieganie katastrofom, usuwanie i likwidowanie ich następstw.

4. Zawodowi członkowie kadr Wojska Węgierskiego nie mogą być członkami partii politycznych i nie mogą angażować się w działalność polityczną.

5. Szczegółowe przepisy dotyczące struktury, zadań, kierownictwa i dowództwa Wojska Węgierskiego określa ustawa organiczna

Artykuł 46

1. Podstawowym zadaniem policji jest zapobieganie czynom karalnym, ochrona przed nimi i ich wykrywanie, zapewnianie bezpieczeństwa i porządku publicznego oraz utrzymanie porządku na granicach państwa.

2. Działalnością policji kieruje Rząd.

3. Podstawowym zadaniem służb bezpieczeństwa narodowego jest obrona niepodległości Węgier i porządku prawnego, a także umacnianie interesów bezpieczeństwa narodowego.

4. Działalnością służb bezpieczeństwa narodowego kieruje Rząd.

5. Zawodowi członkowie kadr policji i służb bezpieczeństwa narodowego nie mogą być członkami partii politycznych i nie mogą prowadzić działalności politycznej.

6. Szczegółowe przepisy dotyczące struktury i funkcjonowania policji i służb bezpieczeństwa narodowego, zasady użycia środków i metod działania tajnych służb, a także przepisy dotyczące działalności na rzecz bezpieczeństwa narodowego określa ustawa organiczna.

Artykuł 47

1. Rząd decyduje o ruchach oddziałów Wojska Węgierskiego oraz zagranicznych sił zbrojnych związanych z przekraczaniem granic państwowych.

2. Zgromadzenie Krajowe decyduje większością 2/3 głosów deputowanych biorących udział w głosowaniu – z wyjątkiem przypadków określonych w ust. 3 – o użyciu Wojska Węgierskiego za granicą i na terytorium Węgier oraz o jego stacjonowaniu za granicą, a także o użyciu zagranicznych sił zbrojnych na terytorium Węgier bądź o opuszczeniu przez nie terytorium Węgier oraz o stacjonowaniu zagranicznych sił zbrojnych na Węgrzech.

WŁOCHY

Artykuł 52

Obrona Ojczyzny jest świętym obowiązkiem obywatela.

Służba wojskowa jest obowiązkowa i odbywana w granicach oraz w sposób określony przez ustawę.

Jej odbywanie nie narusza stosunku pracy obywatela ani wykonywania jego praw politycznych.

Organizacja Sił Zbrojnych kształtowana jest w demokratycznym duchu Republiki.

Artykuł 87

Prezydent Republiki jest głową państwa i reprezentuje jedność narodową.

(...) Jest zwierzchnikiem sił zbrojnych, przewodniczy Najwyższej Radzie Obrony utworzonej na podstawie ustawy, ogłasza stan wojny uchwalony przez izby.

Opracował: **Andrzej Skiba**

Instytut Politologii

Wydział Nauk Społecznych

